

У спеціалізовану вчену раду Д.12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Філіппової Наталії Володимирівни

«Гармонізація оподаткування податком на додану вартість в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Необхідність гармонізації справляння ПДВ в Україні пов'язана з процесом європейської інтеграції і проведенням податкової реформи. При цьому запорукою ефективної адаптації та позитивних наслідків упровадження в національне законодавство положень, директив, рекомендацій та інших нормативно - правових актів ЄС є вивчення та комплексне порівняння цих норм. З початку утворення ЄС непрямі кумулятивні податки, які існували в державах-членах, відрізнялися як за способом стягнення, так і за розміром ставок, що утруднювало рух товарів всередині спільного ринку. Складність стягнення кумулятивних податків призвела до неефективності впровадження середніх компенсаційних ставок щодо їх відшкодування, що застосовувалися на кордонах держав-членів з метою вирівнювання умов експорту й імпорту продукції. Необхідність спрощення існуючої моделі та забезпечення її прозорості обумовила процеси гармонізації оподаткування доданої вартості та приєднання до них України.

За окреслених вище обставин дисертація Філіппової Наталії Володимирівни є своєчасною, відповідною основним заходам реалізації і завданням Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Дисертація виконувалася відповідно до планів науково-дослідної роботи Інституту економіки промисловості НАН України за темами: «Управління розвитком промисловості в умовах системних дисбалансів»,

«Національна модель неоіндустріального розвитку», «Напрями становлення смарт-промисловості в Україні». Зокрема, автором проведено аналіз зарубіжного досвіду використання ПДВ в системі застосування фінансових інструментів впливу на міжнародні торговельні відносини та гармонізації цього податку, розроблено і обґрунтовано рекомендації щодо напрямів гармонізації ПДВ в Україні з урахуванням напрямів зовнішньої фінансової політики держави, впливу цього податку на надходження до бюджету, обсяги експортно-імпортних операцій, та укладених країною міжнародних угод у сфері податкового регулювання.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Науково-прикладну спрямованість даної дисертації зумовила мета дослідження, що полягає у розвитку теоретичних положень і обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо гармонізації оподаткування доданої вартості у контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави. Послідовність розв'язання автором поставлених у дисертації наукових, методичних та прикладних завдань логічно відображена змістом роботи.

Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена застосуванням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: порівняння, економічна антропологія, економіко-математичне моделювання; історичний метод, системний підхід. Інформаційну базу дослідження становить нормативно-правова база України та ЄС, звіти Організації економічної співробітництва і розвитку, Міжнародного валютного фонду та Євростату щодо застосування ПДВ у фінансовій політиці держав, а також Державної фіскальної служби України, Державного казначейства України, Державної служби статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних і методичних положень щодо гармонізації оподаткування доданої вартості у контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави.

Дисертантом розвинуто науковий підхід до розгляду ПДВ як інструменту зовнішньої фінансової політики держави, в якому враховано, що погляд на ПДВ як на податок, що стимулює експорт, є некоректним через особливості міжнародної спеціалізації країни, недосконалість і незавершеність процесів гармонізації податкового законодавства з основними торговельними партнерами (стор. 13-31).

У дисертації визначено основні принципи ПДВ щодо зовнішньоторговельних операцій: системні (ефективність, об'єктивність, нейтральність, обґрунтованість та простота, гнучкість) та визначення юрисдикцій («країна призначення» (*COD*) та «країна походження» (*COO*)) (стор. 32-49). Основними формами оподаткування доданої вартості у зовнішніх відносинах країни є: споживча, дохідорієнтована та орієнтована на валову продукцію. У дисертації встановлено, що найпоширенішою формою є ПДВ споживчого типу, яка має переваги перед іншими формами з позицій складання бухгалтерської звітності та адміністрування її впливу на розвиток виробництва та залучення інвестицій. Визначено, що в аспекті механізмів нарахування податкових зобов'язань країни можуть використовувати прямий (більш поширений) та зворотний механізми (стор. 50-62). Отримані результати дозволяють визначити вплив ПДВ на напрями деформації у зовнішній торгівлі та формування бюджетних доходів і сприяють підвищенню результативності зовнішньої фінансової політики держави.

Здобувачем згруповано національні особливості використання ПДВ в системі фінансових інструментів впливу на міжнародні торговельні відносини, визначено основні напрями розвитку оподаткування доданої вартості в контексті зовнішньої фінансової політики держави для країн із різними типами економіки (стор. 65-79).

Заслуговує на увагу науковий підхід до визначення особливостей процесів гармонізації оподаткування ПДВ у двох напрямках - гармонізація податкового законодавства та безпосередньо гармонізація податків. Перший напрям передбачає приведення норм податкового права України у відповідність

із його принципами в правових інститутах ЄС. Другий напрям ґрунтується на вирівнюванні податкових баз і ставок ПДВ у взаємодіючих країнах на основі комплексної, компенсаторної, гібридної систем (стор. 80-94). Таким чином, автор розмежовує гармонізацію податку та конвергенцією податкових систем.

Автором удосконалено науково-методичні підходи до розрахунку гармонізованої ставки ПДВ, надано рекомендації щодо її вибору, виходячи з обраного критерію відбору країн-торговельних партнерів. Урахування обсягів міжнародних торговельних операцій дозволяє виділити серед усіх країн-торговельних партнерів найбільш важливих із них. Гнучкість розробленого підходу, яка припускає розширення переліку критеріїв, визначення кола країн-торговельних партнерів, виходячи із геополітичної ситуації та міжнародного курсу конкретної країни, дозволяє розраховувати гармонізовану ставку ПДВ саме для її умов, а не виходячи з припущення про можливість зміни ставки у країнах-партнерах (стор. 95-116).

Здобувачем удосконалено методичний підхід до визначення наслідків впливу гармонізації ПДВ на бюджетні надходження та кількісні показники міжнародних торговельних операцій за різними критеріями відбору країн-торговельних партнерів України (стор. 122-133). Його використання дозволяє прогнозувати можливі наслідки змін у механізмі оподаткування доданої вартості на рівень суспільного добробуту, національну безпеку, валютні надходження, імпортозалежність або імпортозаміщення в країні (стор. 134-151).

У дисертації дістав подальшого розвитку комплекс заходів із вдосконалення оподаткування доданої вартості як елементу зовнішньої фінансової політики України, який охоплює ширше коло питань щодо поліпшення загального економічного клімату в країні, зокрема, в частині вдосконалення оподаткування операцій зовнішньоекономічної діяльності, інтенсифікації інформаційного обміну між фіскальними органами в Україні і на міжнародному рівні тощо (стор. 152-168).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків, які збагачують фінансову науку з питань удосконалення механізмів оподаткування доданої вартості як інструмента реалізації зовнішньої фінансової політики України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні методичних підходів до визначення гармонізованої ставки ПДВ, розрахунку її впливу на бюджетні надходження, пропозицій з удосконалення національного законодавства з питань оподаткування доданої вартості в практику діяльності Бахмутської та Покровської об'єднаних державних податкових інспекцій Головного управління Державної фіскальної служби (ДФС) у Донецькій області. Результати дослідження були також використані при підготовці науково-аналітичних записок із питань удосконалення механізму ПДВ Державною навчально-науковою установою «Академія фінансового управління», Науково-дослідним інститутом фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України, а також навчально-методичних матеріалів для слухачів професійної програми підвищення кваліфікації працівників ДФС України.

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації висвітлено у 15 наукових працях, з яких шість – статті у наукових фахових виданнях України (у т.ч. три – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз), одна – стаття у зарубіжному науковому виданні); 8 – публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 6,85 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 5,12 ум.-друк. арк.

Основні теоретичні та практичні результати роботи доповідались на 8 міжнародних науково-практичних конференціях, з географією, представленою містами України: Ужгород, Запоріжжя, Львів, Донецьк,

Луцьк, Ірпінь.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. З огляду на це - апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (197 найменувань на 23 сторінках), 3 додатків (на 29 сторінках), містить 23 таблиці і 8 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 231 сторінок.

Дисертацію написано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому достатній рівень обґрунтування теоретичних положень, розробки методичних підходів та практичних рекомендацій із гармонізації оподаткування доданої вартості в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, або потребують доопрацювання.

1. Дуже невдалою є назва дисертації в контексті використання словосполучення «оподаткування податком на додану вартість», оскільки оподаткування - законодавчо врегульований процес встановлення та утримання податків у країні, визначення їхніх розмірів і ставок, відповідних об'єктів та кола юридичних і фізичних осіб, що підлягають оподаткуванню, а також порядок сплати податків. Вважається, що більш коректною була би

назва «Гармонізація оподаткування доданої вартості в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави».

2. У першому положенні наукової новизни у розділі *дістали подальшого розвитку* (стор. 11) зазначено «науковий підхід до розгляду ПДВ як інструменту зовнішньої фінансової політики держави, в якому враховано, що погляд на ПДВ як на податок, що стимулює експорт, є некоректним». Утім на на рис. 1.1 «Уявлення про роль ПДВ у зовнішній фінансовій політиці держави» (стор. 17 дисертації) представлено блок «ПДВ – інструмент стимулювання експорту».

3. Автором робиться акцент на податкове шахрайство з ПДВ (стор. 39-40, 58, 65, 69, 76-79, 81-83, 93, 118-120, 145, 154 тощо). Поділяючи думку здобувача про негативний вплив цього явища на національну економіку, слід визнати, що побороти його можна тільки правовими методами. На жаль, автор не надає критичну оцінку заходів, прийнятих органами державного управління України в цій сфері (вказуються нормативно-правові акти, які потрібно було би оцінити і навести у списку використаної літератури):

- Наказ ДПА України від 25.01.2010 № 34 «Про організацію комплексного відпрацювання сум податкового кредиту з податку на додану вартість»;

- Розпорядження ДПА України від 24.02.2011 р. № 48-р «Про відпрацювання підприємств»;

- Наказ ДПА України від 08.08.11 № 475/ДСК «Про впровадження комплексної системи запобігання та протидії процесам тінізації економіки»;

- Наказ ДПС України від 15 травня 2012 р. № 420 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо комплексного відпрацювання сум ПДВ, які формують податковий кредит за податковими накладними, не зареєстрованими в ЄРПН»;

- Наказ Міністерства доходів і зборів України від 14 червня 2013 року № 165 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок податкової декларації про майновий стан і доходи та

податкової декларації платника єдиного податку - фізичної особи – підприємця».

Указані нормативно-правові акти формалізують досвід адміністрування ПДВ у вітчизняній практиці, у т.ч. у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

4. У дисертації відсутня оцінка ролі ПДВ у формуванні доходів бюджету України. Досліджувані хронологічні періоди не є актуальними, побудовані економіко-математичні моделі ґрунтуються на даних 2005-2013 років (стор. 108-116, 126-132, 136-143). Цікавим було би побачити прогнозні розрахунки за цими моделями, розпочинаючи з 2014 року, і порівняння результатів із фактичними даними.

5. На рис. 3.1 «Алгоритм оптимізації державної політики в сфері міжнародних торговельних відносин» (стор. 151) бракує логічного блоку, який пояснював би, за яких умов після укладення міжнародних торговельних угод необхідно повертатися до державної програми реалізації політики у сфері міжнародних торговельних відносин.

6. Висновки до дисертації за номерами (5)-(6) є занадто обтяжливими і містять надлишкову деталізацію в частині використання цифрового матеріалу і докладного опису варіантів гармонізації ставок ПДВ для України. До того ж опис варіантів А-Д на стор. 173 стовідсотково повторює текст, викладений на стор. 114 дисертації.

Висловлені зауваження і недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Філіппової Наталії Володимирівни.

7. Загальний висновок.

Дисертаційну роботу Філіппової Наталії Володимирівни «Гармонізація оподаткування податком на додану вартість в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну наукову проблему реформування ПДВ в умовах євроінтеграції, визначення впливу гармонізованих ставок і бази оподаткування на доходи державного бюджету

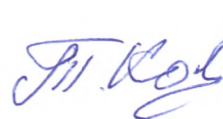
України.

Дисертація Філіппової Н. В. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі дисертаційної роботи в цілому реалізовано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Таким чином, дисертація Філіппової Наталії Володимирівни на тему «Гармонізація оподаткування податком на додану вартість в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення та характеризується науковою новизною і відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Філіппова Наталія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, підприємництва
та біржової діяльності Класичного
приватного університету (м. Запоріжжя)

Т. Д. Косова

Підпис Косової Т.Д. засвідчую:
Перший проректор Класичного
приватного університету
(м. Запоріжжя), д.е.н., професор

О. В. Покатаєва

14.06.2017 р.

